[2018] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 571

ਆਈ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ

ਬਨਾਮ

ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3167 ਆਫ 2017)

ਜਨਵਰੀ 10, 2018

[ਮਦਨ ਬੀ. ਲੋਕੁਰ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ, ਜੇਜੇ.]

ਬੀਮਾ – ਘਰੇਲੂ ਬੀਮਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਖਰੀਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ/ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਵਰੇਜ "ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ" ਸੀ – ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ" ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕੱਠੀ ਰਕਮ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ– ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਘਰੇਲੂ ਬੀਮਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ – ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਬੀਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਬੀਮਾ ਘੱਟ ਸੀ – ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਘੱਟ-ਬੀਮਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ – ਇਹ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ, ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਰਫ ਉਹ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਪਰ, ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਔਸਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਯਾਨੀ ਕਿ ਬੀਮੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੀਮੇ ਵਾਲੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਗੁੰਮ/ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਘੱਟ-ਬੀਮੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਸਤੂਆਂ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬੀਮੇ ਵਾਲੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ - ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ 01.01.2009 ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਤੱਕ 12% ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ 25,000/- ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ - ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ/ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ/ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ - ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986।

ਬੀਮਾ - ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ - ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ - ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਦਾਅਵੇ

ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ 'ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨੀਤੀਆਂ' ਤੋਂ 'ਇਕੱਤਰ ਰਕਮਾਂ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ' ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵਸਤੂ-ਵਾਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ - ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986।

ਬੀਮਾ – ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ – ਡਿਊਟੀ – ਰੱਖੀ ਗਈ: ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ – ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986।

ਸਿਧਾਂਤ/ਸਿਧਾਂਤ – 'ਘੱਟ-ਬੀਮਾ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ – ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1.1 ਅੰਡਰ-ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ, ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਮਿਲੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗ ਬੀਮਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘਰੇਲੂ ਪਾਲਿਸੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਮੁੱਲ 50,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ 1,00,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਾ ਘਰ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ 50,00,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੀਮਤ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 8] [577- ਐੱਫ-ਐੱਚ; 578-ਏ-ਬੀ]

1.2 ਜੇਕਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੇਂਟਿੰਗ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ 10,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪੇਂਟਿੰਗ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਈ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ

ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਸਾਮਾਨ ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਐਸਤਨ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੁਕਸਾਨ 10,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੀਮਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰੁਪਏ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਮਿਲਣਗੇ। [[ਪੈਰਾ 9] [578-ਬੀ-ਡੀ]

1.3 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਪੂਰੇ ਘਰ ਦਾ 50,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,00,00,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 40,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ 20,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਗੈਰ-ਬੀਮਾ ਕੀਤੇ ਮੁੱਲ ਲਈ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ। ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੀਮੇ ਵਾਲੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 10] [578- ਡੀ-ਐੱਫ]

1.4 ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸਨੂੰ ਹੁਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

i) ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ - ਪੂਰੇ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਦਾ 1,00,500/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,84,150/- ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਗਹਿਣਾ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਐਸਤ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 1,00,500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ii) ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਸੈੱਟ - ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬੀਮਾ 'ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ' ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਸੈੱਟਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 31,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ ਵਿੱਚ ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਡਾਇਨਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਸੈੱਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ 'ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 18,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 31,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਕਟਲਰੀ ਦਾ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ 18,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਸਤੂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਵਰੇਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

iii) ਕੱਪੜੇ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 55,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 87,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਘੋਖਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ 87,000 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਇੱਕ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗੇ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਬੀਮਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਘੱਟ ਬੀਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

iv) ਬਿਜਲੀ/ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣ- ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਕਵਰੇਜ 1,82,500/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 66,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੇ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ 'ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨੀਤੀਆਂ' ਤੋਂ 'ਇਕੱਤਰਿਤ ਰਕਮਾਂ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ' ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵਸਤੂ-ਵਾਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸਤੂਆਂ ਲਈ ਵਸਤੂ-ਵਾਰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੀਮੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 66,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

v) ਫੁਟਕਲ ਵਸਤੂਆਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 41,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵਿਭਿੰਨ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 28,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ/ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸੇ ਤਰਕ 'ਤੇ, ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਦਾ 20,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 28,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

vi) ਤਾਲੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਕੁੰਡੀਆਂ, ਤਿਜੋਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ - ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 7,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 12] [579-ਏਐਚ; 580-ਏ-ਐਫ]

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3167 ਆਫ਼ 2017।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ 22.02.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, 2014 ਦੀ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2361 ਵਿੱਚ RA/311/2015 ਵਿੱਚ।

ਆਈ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ)।
ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ **ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.** ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।
1. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ਖਪਤਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ'), ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ 29.09.2014 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 22.02.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹੈ।

2. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 23.12.2000 ਨੂੰ ਓਰੀਐਂਟਲ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ') ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ 22.12.2005 ਤੱਕ ਨਵਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ/ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਕਵਰੇਜ "ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ" ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ "ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ" ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸਲ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 22.12.2005 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ 19.01.2006 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਵਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰੀ ਨਵਿਆਉਣ 19.01.2007 ਤੋਂ 18.01.2008 ਤੱਕ ਸੀ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਗਿਆ ਸੀ। 27.01.2008 ਤੋਂ 30.01.2008 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਚੋਰੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 31.01.2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਹਿਰੌਲੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 31.01.2008 ਨੂੰ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੋਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕੀ।

4. ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੰਬਰ, 2008 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 3,500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 29,920/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਫੋਰਮ (ਛੋਟੇ ਲਈ 'ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ') ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰਾਜ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਛੋਟੇ ਲਈ 'ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ') ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦੀ 15.01.2014 ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 4,03,150/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਬੀਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਬੀਮਾ ਘੱਟ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਲਈ ਸਿਰਫ 21,000/- ਰੁਪਏ; ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਘੜੀ ਦੇ ਘਟੇ ਹੋਏ ਮੁੱਲ ਲਈ 5,929/- ਰੁਪਏ; ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਤਾਕੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ 7,000/- ਰੁਪਏ; ਅਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਘੱਟ-ਬੀਮੇ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਲਈ 16,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੀ ਲਾਗਤ ਲਈ 5,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ SLP ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ 2008-2009 ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:-

ਆਈ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ [ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.]

i) ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ - ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਆਚੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,84,150/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਪਰ ਬੀਮਾ ਪੈਕੇਜ ਸਿਰਫ਼ 1,00,500/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਬੀਮੇ ਲਈ ਸਮਾਯੋਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ;

ii) ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦੋ ਕਟਲਰੀ ਸੈੱਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 31,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ 'ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ ਸੈੱਟ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

iii) ਕੱਪੜੇ - ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਮੁੱਲ 55,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ 87,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਘੱਟ-ਬੀਮੇ ਲਈ ਸਮਾਯੋਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

iv) ਬਿਜਲੀ/ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 1,82,500/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਵਰੇਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 66,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਸ ਰਕਮ ਦੇ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

v) ਫੁਟਕਲ ਵਸਤੂਆਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 41,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਵਰੇਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਫੁਟਕਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 28,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ 8,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਰੀਦ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

vi) ਤਾਲੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਕੁੰਡੀਆਂ, ਤਿਜੋਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਾਲੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਕੁੰਡੀਆਂ, ਤਿਜੋਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ 7,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

vii) ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ 10,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ 9% ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਪੀੜਤ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

8. ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ "ਘੱਟ-ਬੀਮਾ ਕੀ ਹੈ - ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ?"। ਘੱਟ-ਬੀਮਾ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਉਸ ਰਕਮ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼

ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ, ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਮਿਲੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗ ਬੀਮਾ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘਰੇਲੂ ਪਾਲਿਸੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 50,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ 1,00,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਾ ਘਰ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੜ ਜਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ 50,00,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਕੀਮਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

9. ਜੇਕਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੇਂਟਿੰਗ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ 10,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪੇਂਟਿੰਗ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਸਾਮਾਨ ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੁਕਸਾਨ 10,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੀਮਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਮਿਲੇਗਾ।

10. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਪੂਰੇ ਘਰ ਦਾ ਬੀਮਾ 50,00,000/- ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,00,00,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 40,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ਼ 20,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਗੈਰ-ਬੀਮਾ ਕੀਤੇ ਮੁੱਲ ਲਈ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ। ਐਸਤਨ ਆਊਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੀਮੇ ਵਾਲੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

11. ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੰਨ ਲਓ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਕੋਲ 5,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਲਈ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਬੀਮਾ ਕਵਰ

ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪੇਂਟਿੰਗ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੀ ਕੀਮਤ 5,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ ਪਰ ਅਨੁਪਾਤਕ ਰਕਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ 50,000/- ਰੁਪਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਗੁੰਮ/ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਘੱਟ-ਬੀਮੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਸਤੂਆਂ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬੀਮੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

12. ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

i) ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ - ਪੂਰੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਦਾ 1,00,500/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,84,150/- ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਗਹਿਣਾ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਔਸਤ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 1,00,500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ii) ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਸੈੱਟ - ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ' ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈੱਟਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 31,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ ਵਿੱਚ ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਡਾਇਨਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਸੈੱਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ 'ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 18,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 31,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਟਲਰੀ ਦਾ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਾਮਾਨ/ਕਰੌਕਰੀ/ਕਟਲਰੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ 18,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਸਤੂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਵਰੇਜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

iii) ਕੱਪੜੇ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 55,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਵਰੇਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 87,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਘੋਖਣ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ 87,000/- ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ,

ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗੇ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਬੀਮਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਘੱਟ ਬੀਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

iv) ਬਿਜਲੀ/ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣ - ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਕਵਰੇਜ 1,82,500/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 66,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੀਡੀ ਚੇਂਜਰ, ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰਾ, ਡੀਵੀਡੀ ਪਲੇਅਰ, ਕੈਮਰਾ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਵੌਇਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਗੁੰਮ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ 'ਸੂਚੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ' ਤੋਂ 'ਇਕੱਤਰ ਰਕਮਾਂ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ' ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈਟਮਵਾਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸਤੂਆਂ ਲਈ ਵਸਤੂ-ਵਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 66,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

v) ਫੁਟਕਲ ਚੀਜ਼ਾਂ - ਬਿਜਲੀ/ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸੇ ਤਰਕ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 28,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

vi) ਤਾਲੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਕੁੰਡੀਆਂ, ਤਿਜੋਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ - ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 7,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

13. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਆਦਿ ਲਈ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 01.01.2009 ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 12% ਵਿਆਜ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ/ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ/ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

14. ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

15. ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ